

CdD Ca la Dona

17450

ca la dona

Publicació feminista

any 22 | desembre 2010 | 3,00 euros

[illegible]

AQUEST OBRA ESTÀ SOTA UNA LICÈNCIA CREATIVA COMMONS DE RECONeixEMENT - NoComercial - Sense Obra Derivada (BY-NC-ND). NO ES PERMET UN ÚS COMERCIAL DE L'OBRA ORIGINAL NI LA GENERACIÓ D'OBRES DERIVADES.

c/ Casp. 38, pral. obert Barcelona TELÈFON 934 127 161 FAX 934 123 996
caladonia@caladonia.org | www.caladonia.org | HORARI dilluns - dimarts -
dimecres - dijous 10.00 a 14.00 h - 16.00 a 20.00 h | CONSELL DE REDACCIÓ
Betlem Canizor Bel, Luz Cassino, Ona Rovira Insensé, Mèrcè Garcia
Huguat, Vicky Moreno, Mercè Otero-Vidal, Judith Muñoz Saavedra,
Joana Garcia Grenzier, Maria Eugènia Blandón, Federica Marziani i
Eulàlia Solé Altirima | DISENY GRÀFIC Cecília Vietto Bollati | IL·LUSTRACIÓ
DE PORTADA Irene Cuesta Mayer | CORRECCIÓ Rosina Nogales | DIFUSIÓ

Les feministes, per una banda, sabem que, dins del patriarcat, el dret no és garantia de la llibertat femenina i sempre tenim present la imatge de la llei com a sostre de vidre. Però, per una altra banda, benvingut sigui el reconeixement dels drets de les dones i sobretot benvingudes siguin les companyes juristes que coneixen el dret patriarcal i aconseguen posar-lo a disposició de les dones, a elles tot el nostre agraïment.

Aquest número de la revista està dedicat a l'Espai dels Drets de les Dones, i elaborat des del propi espai. Totes les signants dels articles són participants de l'Espai pels Drets, que fa tretze anys que des de Ca la dona ofereix assessorament a les dones que el sol·liciten i que troben en les companyes de Dones Juristes el consell, l'ajuda i l'esperança a les seves conflictives situacions. La col·laboració amb Tamaia ha estat cabdal i les companyes de la secretaria de Ca la Dona també tenen un paper essencial en el desenvolupament i bon funcionament de l'Espai dels Drets.

Cal subratllar que en aquest Espai dels Drets feminista les dones són les protagonistes, com no podia ser d'altra manera. Es pot veure en els testimonis personals que es recullen de les trobades de consulta dels dimecres a la tarda.

Com sempre és bo destacar que feministes d'altres països (Roma, Llenguadoc) estan portant a terme també experiències en paral·lel en el àmbit del dret. Pel que fa al nostre país cal tenir en compte les novetats legislatives dins del dret públic i els canvis que hi ha hagut últimament a nivell penal. I és molt interessant veure també com, al llarg d'aquests anys d'existència de l'Espai dels Drets, hi ha hagut una evolució en les demandes de les dones que s'hi acullen, concretament es fa referència a temes com la igualtat de dones i homes en el món laboral i la violència i la migració.

Amb aquestes aportacions volem reafirmar el nostre compromís com a feministes de treballar sempre per la dignitat de les dones i el reconeixement dels nostres drets.

un espai pels drets de les dones. llocs de pràctica feminista

El projecte de l'Espai pels Drets de les Dones neix el 1997, com una necessitat per oferir un assessorament jurídic feminista i de qualitat a les dones que ens permetés, amb l'experiència, reflexionar sobre la pràctica del dret des d'una perspectiva no patriarcal.

L'Espai és fruit de les complicitats i desitjos de diferents grups que participen, encara ara, a Ca la Dona. Així, Ca la Dona va ser-ne impulsora, juntament amb un grup de sòcies membres de l'Associació de Dones Juristes, i amb Tamala.

Aquest projecte va significar un impuls important perquè l'assessorament jurídic a dones, fet per advocades especialitzades, s'anés estenent pel territori. Cal tenir present que l'any 1997 els serveis especialitzats per a dones eren encara escassos, i les polítiques que s'anomenen d'igualtat o per a les dones no estaven tan assumides com actualment, tant per la Generalitat com pels ajuntaments catalans. En aquell moment, les do-

nes que requerien una atenció jurídica tenien pocs espais on adreçar-se. A nivell institucional hi havia l'Equip d'Atenció a les Dones (EAD), un servei municipal a la ciutat de Barcelona i també gestionat per un grup de dones advocades, i en alguns municipis es va aconseguir l'assessorament jurídic a les dones gràcies als grups feministes que l'havien potenciat.

Les dificultats per trobar un assessorament que donés resposta a qüestions com l'assetjament sexual en l'àmbit laboral, la violència familiar, els drets de les dones immigrades, els drets de les dones lesbianes, entre d'altres, eren moltes ja que tampoc es disposava de la legislació que en donés cobertura.

Entenem que el fet de parlar de l'Espai pels Drets de les dones és fer evident una vegada més el valor que aporten projectes d'atenció a dones, fets per dones, i des d'una perspectiva feminista. L'espai no parla només del lloc físic concret, això també, però ens diu

BEA MACIÀ, AMB LA COL·LABORACIÓ
D'ENCARNA BODELON I BETLEM CAÑIZAR BEL,
PARTICIPANTS DE L'ESPAI PELS DRETS DE LES
DONES I MEMBRES DE TAMAIA, ASSOCIACIÓ DE
DONES JURISTES I CA LA DONA.

del lloc simbòlic de Ca la Dona com a punt de trobada i de relació. Encara ara, que l'assessorament jurídic és accessible en d'altres espais, sovint de qualitat, moltes dones prefereixen i demanen anar a Ca la Dona. Quin és el valor afegit del nostre lloc? Un espai de trobada on pots ser escoltada entre iguals, un espai que físicament és una casa ben diferent dels serveis i despatxos públics o privats (i això, malgrat la manca d'espai, la manca d'intimitat de les sales de reunions...); un lloc on obtenir informació que garanteix «els drets de les dones» des d'una perspectiva que va més enllà de l'estrictament jurídica, des de l'empatia, l'empoderament en aquesta relació equitativa entre dones. Garantir aquests drets sovint vulnerats ha estat un objectiu prioritari en aquests anys.

Ara les dones tenim més recursos d'atenció, noves lleis, major informació, però aquest espai és un lloc on les dones continuem venint, perquè ens sentim escoltades, acollides, respec-

tades, no jutjades i compreses en la vulnerabilitat que significa ser dona i enfrontar-nos a un món tan patriarcal i hostil com és el de l'àmbit jurídic.

Moltes de les dones que busquen assessorament a Ca la Dona han accedit ja a altres recursos. Aquest fet és molt significatiu ja que mostra com bona part de les dones que vénen a l'Espai el que cerquen no és senzillament «assessorament», sinó establir-hi un vincle amb un lloc, amb unes dones «feministes», donar força a la seva lluita personal contra la violència, contra la discriminació. La forma d'organitzar-se no és potser participar en un grup de dones, però és igualment un signe feminista, busquen la xarxa d'altres dones que es reconeixen en un espai clarament identificat com a feminista. Sortint de la neutralitat del dret, dels despatxos i tribunals, busquen una casa lila, un dret de les dones per a les dones, una altra dona que en un espai desproveït de la força dels símbols jurídics, és ple de símbols de dones.

Allò que s'enduen a casa, a la seva vida, és més que un nou coneixement del dret, del cas, és la força del feminisme, la força de saber que altres dones han dedicat un temps de la seva vida a elles, un temps no mediat pels diners, pels espais jurídics tradicionals, un temps per compartir, per plorar, per riure, però sobretot, per afirmar que són una dona amb drets i que altres dones de dret són també al meu costat.

Per a les dones que participem a l'Espai el contacte amb les diferents realitats de les dones, el bagatge feminista i la pràctica del dret ha facilitat una reflexió sobre la pràctica feminista del dret i preguntar-nos si aquesta és possible. Creiem que continuar treballant en aquesta direcció és imprescindible tant per garantir els drets de les dones, com per continuar aprofundint en la reflexió.

1. dimecres tarda a ca la dona

Companyes de Ca la Dona,

Des de fa tretze anys, els dimecres a la tarda, una dona rere l'altra ve a l'Espai dels Drets amb qüestions, en podríem omplir caselles d'un formulari i donar-hi respostes concretes, però això és molt lluny de la realitat.

Sovint la pregunta prèvia de les dones és saber per on han de començar, i un cop comencen amb la seva biografia, omplen l'espai, esdevenen úniques, i tot i això les respostes han de ser semblants.

Estic parlant d'un espai de trobada entre dones que neix de l'energia de TAMAIA i l'empenta de Dones Juristes que de seguida i sense gaires dubtes es van posar d'acord per crear l'Espai dels Drets que acull Ca la Dona.

Les dones coneixen l'espai per altres dones de la casa o de fora, per serveis de l'administració, internet, serveis socials, la maternitat, etc. És a dir, se'n fa difusió.

Tot plegat les dones de fora de l'espai han intuït, potser millor que nosaltres, que volen un «dret feminista». Pensen que entre dones la solució serà millor, concloent i definitiva. I ves per on, salten les alarmes: **dona/dret = els drets de les dones.**

El 90% dels problemes que hi plantegen són de família: separació, divorci, custòdia de les filles/fills, pensions, habitatge, etc. Amb o sense violència física i/o psíquica per part de la parella, però sempre amb violència instituida i institucional. No parlen d'abstraccions, sinó de problemes concrets enquistats en el temps, es troben aïllades i atrapades.

La premsa i els mitjans de comunicació fan el joc al sistema, enganyen i emboliquen. I maten dones. I es pregunten si havien denunciat o no els maltractaments. Però no es plantegen com es viu el maltractament, la denúncia, el tracte rebut per les dones, les mirades, les resolucions negatives, mini-

mitzadores, els pactes forçats en el jutjat.

El desconeixement del dret entre les dones és molt gran i es lliguen amb obligacions sense ser conscients de les seves repercussions, ara parlo de les hipoteques, els avals, pòlisses de crèdit per un negoci que no és el seu. Però, ignorar la llei no eximeix del seu compliment i les conseqüències són dramàtiques.

Nosaltres sabem que les nostres respostes són lluny del dret i la justícia, expliquem què diu la llei. A vegades és satisfactori en el seu vessant pràctic, d'altres, hi hem fet tard.

Caldria fer un dret preventiu. Consultar abans de firmar cap compromís per saber-ne les repercussions possibles.

2. Al maig de 1976 les dones exigim a les Jornades Catalanes de la Dona l'abolició de totes les lleis que discriminen la dona, però

el reconeixement constitucional d'igualtat i tota la legislació posterior, poc té a veure amb el desig de les dones, tot i que pot semblar anar en la bona direcció, no tan sols queda en paper mullat quan s'aplica la llei, sinó que a més a més les mateixes reformes van en contra dels drets de les dones.

Estic del tot convençuda que les dones som utilitzades pels legisladors com a objectes i no pas subjectes de dret, falsament s'utilitza la pretesa igualtat en contra nostra —un exemple clar d'això va ser l'abolició el 1990 de l'article del Codi Civil que donava fins als set anys d'edat dels fills la custòdia a la mare— i sobre aquesta base els parlamentaris han fet gala de modernitat, quan la realitat dins de la família i en les relacions interpersonals no és pas gens moderna.

Una dona africana va venir a l'espai a finals d'un juliol, estava embarassada de vuit mesos, la sogra havia viatjat a Barcelona per endur-se la criatura tan bon punt naixés... Una barcelonina i una altra i una altra tenen la mateixa

pressió gràcies a la llei. Imagineu el patiment d'aquestes dones i de les criatures!

La llei s'interpreta i aplica per jutges i tribunals dirimint conflictes amb raonaments grandiloqüents i de lluitament utilitzats per fonamentar les seves resolucions al marge de la realitat. El jutge és poder, té el poder de fer i de desfer.

El dret positiu en matèria de família no té l'entitat que demana la seva important repercussió a la societat. Respecte als procediments de família, els legisladors han triat el judici verbal i no el judici ordinar, que dona més garanties.

El dret substantiu de família oblidà el compromís entre les parts, millor parada en sortiria la dona si s'apliqués el dret d'obligacions i contractes i es demanés responsabilitat contractual, en lloc de «pensions compensatòries» o «per motiu de feina», per a mi humiliants i amb un cert tuf caritatiu.

El dret és considerat avorrit, mai ha interessat prou al moviment feminista de casa nostra, més enllà dels grans conceptes, la resta, em perdonareu, no ha merescut l'atenció deguda.

3. Per sort, hi ha gent millor preparada i molt crítica que treballa en la bona direcció, professionals que aprofundeixen amb rigor i amb el cap. Hi ha dones joves i grans que no es deixen entabanar, i tant que n'hi ha!

Sabeu?, a la Facultat de Dret a moltes generacions ens ensenyaven de bon començament aquests aforismes: «*Qué es derecho?, lo que está bien hecho*», «*Qué es la ley?, lo que manda el rey*».

Als anys setanta les dones a Santa Coloma em preguntaven pels seus deures, sí, pels deures no pels drets, ara tant se val com formulin el seu problema. Jo ara, com als anys setanta, només puc dir: «Dones al carrer, que el problema és de totes».

Companyes de Ca La Dona, una abraçada forta. Us estimo.

les 'secres' i l'espai dels drets

betlem

Ens demanen

la nostra experiència a l'Espai

pels Drets, com a «secres» de l'Espai per als

Drets. Això és: les que fem les fitxes de les dones, les

atenem per telèfon i rebem les primeres explicacions de la seva

demanda (quantas vegades no hem acabat plorant en un racó de Ca

la Dona després d'atendre una dona?), les que les acollim quan vénen i les

situem a la casa; les que coordinem els torns de l'assessoria, les que perseguim les

juristes perquè definitivament trobin un dia per reunir-se en la seva sempre atapeïda

agenda; les que anem a les reunions de l'Espai i ens toca (lluny del llenguatge jurídic, es-

tranyes davant moltes de les coses que s'hi parlen) coordinar la reunió, posar ordre, intentar

que se segueixi algun ordre del dia (per què amb les «juris» és tan difícil, això de l'ordre?); les

que aprenem sobre Dret en aquestes mateixes reunions; les que recollim els agraïments de les

dones després de ser ateses (també les queixes quan n'hi ha, molt més escasses); les que riem amb

l'esperit de les juris i el contrast amb l'estil Tamaia (i el nostre estil, quin deu ser?).

Les que sense ser treballadores socials, ni psicòlogues, ni advocades, aprenem de tot, i molt, a partir

de l'experiència diària. Sovint amb angoixes, amb la tristesa que se t'acumula al cos i te l'endús a

casa davant les mil situacions d'injustícia que vivim les dones; a vegades amb unes ganes incon-

tenibles de cridar, amb la seguretat que els nostres crits han de poder ser sentits, amb ganes de

posar-nos davant de vés a saber quina casa i entrar-hi i fer justícia a l'estil del Codi d'Hammu-

rabi (ull per ull, dent per dent) (no ens n'hem pas d'amagar, d'aquests sentiments, oi?).

Però aprens que, per viure millor, l'angoixa ha d'entrar i de tornar a sortir, que no te la

pots quedar al cos; i intentes aprendre què fer amb la teva ràbia, amb el dolor de la

injustícia que se't clava a les carns.

Intentes trobar les formes de construir plegades altres Drets, altres Codis.

Perquè tantes altres vegades, allò que t'ajuda a créixer, a madurar, a

construir són també els somriures, els agraïments, la sorori-

tat, la força, l'energia per tirar endavant, el riure de

les dones, de totes

nosaltres.

L'Es-

marta

pai pels Drets m'agrada-
va. M'agradava molt. Com a «secre» em
va donar l'oportunitat de treballar amb les Dones
Juristes i també de donar sortida a les demandes concre-
tes que de vegades em feien les dones que trucaven o venien a
buscar ajuda a Ca la Dona. Les «juris» eren tota una experiència. Cada
una d'elles tenia (suposo que segueixen tenint) una manera diferent de
fer les coses. De vegades costava saber com enfocar un tema concret, però
a poc a poc les anaves coneixent i quan sabies quina era la idiosincràsia de ca-
dascuna tot resultava senzill. I recordo que hi vaig aprendre molt. A les reunions
es parlava de temes que jo desconeixia i elles dominaven, de vegades em perdia i
tot, però quan tenia dubtes i preguntava sempre me'ls intentaven resoldre. Com ja
he dit, sí, tota una experiència. I per a les dones era fantàstic. Poder parlar amb una
dona jurista que les assessorés des del feminisme, sense jutjar-les i sempre tenint en
compte la pressió del patriarcat, era de vegades per alguna d'elles com veure el cel.
Acostumades a peregrinar pels llocs sentint-se incompreses, l'Espai pels Drets els
era reconfortant. I pensant pensant, em vénen al cap records de casos concrets.
Com el d'una noia que treballava en un Mercadona. Havia demanat el canvi de
supermercat perquè el seu ex-company era un maltractador que tot i tenir
ordre d'allunyament l'anava a molestar a la feina. Des de la direcció li van
denegar. Quan va venir a l'Espai, la jurista li va explicar els seus drets
i que els podia exercir. La va empoderar (que és el que fa moltes
vegades el reconeixement dels propis drets) i la dona va
sortir de Ca la Dona amb la força per parlar amb
la direcció i demanar allò que era total-
ment just.

chari

D e l

meu pas com a «se-
cre» per l'Espai pels Drets, me'n
queda sobretot una sensació reconfortant
d'alleujament, no pas perquè les dones hagin de
fer ús d'aquest espai, sinó més aviat perquè davant la
realitat que les dones vivim diverses situacions en les quals
podem necessitar d'assessorament jurídic, hi ha com a alter-
nativa l'Espai pels Drets. Sovint després d'haver compartit amb
dones, en la mesura que ho permet el contacte telefònic, les se-
ves angúnies, incerteses, pors, desorientacions... no he pogut evitar
alegrar-me'n del fet que hagin trucat a Ca la Dona per rebre asses-
sorament a l'Espai pels Drets. Aquesta sensació té a veure amb
la creença i la certesa que rebran una atenció diferent, un altre
tipus d'acollida, en un altre tipus d'espai com és Ca la Dona.
Són dones i sovint el què i el com del que els ha passat té a
veure amb el seu sexe i amb el seu gènere. Les juristes
que les atendran ho saben, ho senten, ho viuen,
ho creuen, ho respiren, ho comparteixen...
i ho volen combatre. Enteneu el
meu alleujament?

experiències de dones a l'espai pels drets

F.

Vaig anar a l'Espai pels Drets perquè em separava del meu marit i m'ho va recomanar una companya de feina.

M'hi vaig sentir molt bé, em van ajudar força, em van assessorar. Jo tinc advocat d'ofici, però a l'Espai em van explicar les coses millor que ell. Per exemple, jo tinc tres fills, quan vaig a l'advocat, em parla de coses penals; a Ca la Dona, en canvi, em van explicar com ho havia de fer perquè a les criatures no els afectés, i em vaig quedar més tranquil·la.

I.

Vaig anar-hi per denunciar que el meu cap a la feina m'assetjava sexualment. No podia aguantar-ho més i vaig consultar amb altres companyes, a una noia li passava el mateix i vam decidir denunciar-lo plegades. Vaig agafar la baixa i em van fer fora. Encara estic sense feina.

L'advocada em va tractar bé, em va tranquil·litzar i em va recomanar portar-ho endavant i denunciar-lo.

S.C.

Vaig arribar-hi per una dona que m'ho va aconsellar, ella també tenia una cita pel mateix tema. Em va explicar que a l'espai hi havia dones amb coneixements especialitzats amb relació al matrimoni amb persones del mateix sexe. Em va semblar un espai superorganitzat, amable i ràpid. Per a mi, va ser perfecte. I útil, perquè no sabia on anar per parlar d'això. L'advocada va ser molt simpàtica i estava molt informada del tema, però hem de veure ara si les seves recomanacions són aplicables al país on aniré a viure, perquè la llei allà és diferent.

E.B.

Vaig anar a l'espai gràcies a Tamaia, perquè no veia les coses clares amb el meu advocat, hi havia coses que se li escapaven: tot i ser un bon professional, quant al tema de dones i violència de gènere no tenia prou formació. No tenia cap sensibilitat vers el tema, anava totalment peix. Jo, per por i vergonya, no vaig denunciar maltractaments físics i psicològics i, per a ell, això no tenia cap importància.

A l'Espai, vaig trobar-hi suport legal, emocional i, de fet, se'm van aclarir molts dubtes i em van derivar a una professional. La primera advocada que em va entendre ho va fer molt bé, el tema pel que jo anava era complicat perquè, a part de violència de gènere, tinc altres plets penals amb el meu «ex», ella em va aclarir moltes coses del tema de família, em va derivar a una altra advocada que també havia estat membre de l'Espai i més especialitzada en temes penals. Em va atendre molt bé i em va derivar encara a una altra advocada. De fet, vaig deixar el meu advocat i em vaig quedar amb la tercera advocada que tenia més disponibilitat per atendre'm. Realment m'he sentit totalment recolzada i atesa. L'única cosa que no entenc és per què una advocada que t'hagi atès a l'Espai pels Drets no et pot atendre a nivell privat si t'ha semblat bé la seva feina a l'assessoria.

l'evolució de les demandes a l'espai pels drets de les dones

MARISA FERNÁNDEZ

El mes d'octubre de 1998 es va iniciar el servei d'assistència jurídica a dones en el context de la creació del projecte de l'Espai pels Drets de les dones.

Des de la inauguració del servei, les dades d'atenció a les dones van anar augmentant de manera sostinguda i estable. La demanda va ser creixent durant els primers anys, de tal manera que les cites s'havien de donar amb molts dies d'antelació i hi havia un nombre important de dones que no assistien a la consulta. Va ser necessari reforçar-hi l'equip d'advocades, ampliar l'horari de visita i duplicar el nombre d'hores d'atenció. En aquells primers anys es feia evident la manca de recursos jurídics especialitzats, i la urgència de moltes de les demandes.

L'any 2004 es va detectar una lleugera caiguda de les demandes, s'hi van atendre 186 dones, vint menys que l'any 2003.¹ Tanmateix, l'any 2006 va augmentar considerablement el nombre de demandes i de dones ateses i es va arribar a la xifra de l'any 2003. Des d'aquesta data, les demandes han disminuït lleugerament fins a l'any 2009, en què el nombre de dones ateses ha estat de 157.

Podríem relacionar aquesta disminució amb la posada en marxa i funcionament d'altres serveis específics per a dones. El primer descens del nombre de demandes va coincidir amb la creació d'assessories jurídiques a molts ajuntaments, com a primer nivell d'atenció a les dones. A tall d'exemple, l'Ajuntament de Barcelona va inaugurar els quatre primers PIADS (Punts d'Informació i Atenció a les Dones) l'any 2002 i els van implantar als deu districtes de Barcelona, l'any 2007.

També la Diputació de Barcelona va impulsar els Centres Municipals d'Informació i recursos per a les Dones a molts ajuntaments de Catalunya. A la província de Barcelona, el servei d'assessorament jurídic estava cobert bàsicament per advocades de Dones Juristes i des de la secretaria de Ca la Dona s'ha derivat dones que preferien ser ateses en un servei més proper al seu domicili, tot i que també algunes dones manifestaven que volien ser ateses en un espai fora de la seva localitat.

Una altra variable significativa és la incidència del desplegament de serveis i la creació de la xarxa d'atenció a dones duta a terme pels dos últims governs de Catalunya, especialment després de l'aprovació de la Llei 5/08 dels drets de les dones a eradicar la violència masclista.

Com a primer apunt podem afirmar que la territorialització de la xarxa dels serveis ha fet disminuir les consultes de dones que viuen en altres comarques de Catalunya. Els primers anys d'implantació del servei vam atendre un nombre significatiu de demandes que provenien d'altres comarques, com el Tarragonès, el Gironès, l'Alt Urgell, la Selva, etc. i aquestes demandes s'han reduït considerablement els dos darrers anys; concretament l'any 2009 gairebé totes les dones

ateses eren del Barcelonès, llevat de tres dones del Maresme i vint-i-tres del Baix Llobregat. Probablement, el desplegament de cinc centres d'intervenció especialitzada a Catalunya (CIE) i la consolidació de vuitanta-dos serveis locals d'informació i atenció a les dones (SIAD) han atret gran part d'aquestes demandes.²

Atès que la consulta jurídica que ofereix la línia telefònica d'atenció permanent a les dones en situació de violència, el telèfon **900 900 120**, és una primera orientació homologable amb el servei que prestem a Ca la Dona, podem establir una comparativa entre l'evolució de les consultes de tots dos serveis. El servei telefònic d'atenció permanent es va posar en funcionament l'any 2001, i la seva evolució ha estat exponencial, especialment a partir de l'any 2004, que es va consolidar i expandir. L'any 2001 van atendre 1.722 trucades i les últimes dades indiquen que el nombre de consultes ateses el 2009 va ser de 11.787.³

Per completar la contextualització amb la línia telefònica d'atenció permanent hauríem de veure l'evolució de les consultes per violència masclista a l'Espai. El primer any, vam tenir un 11% de consultes per maltractaments

i la xifra va anar augmentant progressivament fins a l'any 2004, que vam atendre un 30% de consultes per violència masclista. A partir d'aquesta data les demandes per violència han anat disminuint progressivament i els anys 2008 i 2009 s'han mantingut en un estable 17%.

Quant al col·lectiu de dones immigrades, també s'ha notat una tendència a la baixa des de l'any 2004, que vam tenir el màxim de trenta assistències. A partir d'aquesta data el nombre de consultes ha anat disminuint, fins a les setze dels anys 2007 i 2008 i les tretze de l'any 2009. La creació de nous espais d'atenció jurídica i suport a dones immigrades pot haver provocat aquesta disminució de demandes.

En canvi, la línia d'atenció laboral no s'ha vist afectada per la implantació dels nous serveis públics. L'increment ha estat constant des de les primeres set dones ateses l'any 1999 fins a les dinou de l'any 2009. Una primera valoració podria constatar la manca d'atenció especialitzada en aquesta àrea i la progressiva consciència de les dones que els seus drets són vulnerats també a l'àmbit laboral.

I finalment, cal dir que, malgrat el desplegament de la xarxa d'atenció a les dones en situació de violència masclista, les derivacions dels serveis institucionals (serveis socials d'atenció primària, oficina d'atenció a la víctima, etc.) a l'Espai es mantenen sostingudament a l'alça, des del 25% de dones derivades l'any 1999 fins al 28% de l'any 2009. Aquesta dada ens permet concloure que el nostre servei és necessari i complementari dels serveis públics d'atenció a les dones que s'han desplegat els últims anys a Catalunya.

¹ Les dades facilitades són únicament les d'atenció presencial. A part, des de la Secretaria de Ca la Dona s'ha atès un bon nombre de demandes que han estat acoïllides i derivades a altres entitats i associacions i, sobretot, a serveis públics.

² Segons fonts de l'Institut Català de les Dones, l'any 2009 els CIE van atendre 944 dones i 306 infants i es calcula que els SIAD van atendre 24.000 dones.

³ Font Institut Català de les Dones

novetats legislatives en l'àmbit del dret públic

L'abordatge de les novetats legislatives d'aquests deu darrers anys en l'àmbit del que es coneix com a dret públic palesa la importància que han anat adquirint les polítiques públiques elaborades pel Govern.

Un dels objectius d'aquestes polítiques passava per superar la visió androcèntrica que —històricament— ha impregnat totes i cadascuna de les actuacions públiques: el subjecte destinatari de les polítiques públiques no era un subjecte universal (amb característiques idèntiques i generalitzades), sinó que posseïa les característiques pròpies del model masculí. Com superar aquesta visió? L'eina va venir donada per la

incorporació del saber, del fer i de les necessitats de les dones en totes i cadascuna de les polítiques públiques. No hi ha res tan bàsic com el fet que la norma doni valor a l'experiència femenina. De fet, sempre se cita la Conferència Mundial de Pequín de 1995 com el moment on apareix el terme «transversalització» (*mainstreaming*) que fa referència a la necessitat que els poders públics incorporin la dimensió de gènere en totes les seves actuacions. L'aplicació de la transversalització implica un canvi de paradigma important en cadascuna de les actuacions públiques perquè es passa de la concepció de les polítiques de dones i per a dones com una tasca específica d'un dels departaments de l'Administració, per entendre que la responsabilitat en el seu desenvolupament afecta tots els departaments.

El Pla d'acció i desenvolupament de polítiques de dones 2005-2007 ja va tenir en compte la transversalització com a eina per incorporar la perspectiva de gènere en tots els àmbits d'actuació política. El vigent Pla de polítiques de dones del govern de

la Generalitat de Catalunya 2008-2011 segueix incidint en actuacions concretes que permetin aconseguir canvis per a una relació més equilibrada entre homes i dones en tots els àmbits.

L'àmbit de la mobilitat il·lustra com la transversalitat de la perspectiva de gènere pot generar polítiques pròpies. Nombroses feministes han denunciat com les ciutats s'han desenvolupat a partir del que es coneix com a ciutat dispersa, extensa, que es dilata en el territori, on les dones acaben sent les més desfavorides ja que han d'invertir molt de temps en moviment per realitzar aquelles tasques que, tradicionalment, tenen atribuïdes. Malgrat els canvis que es van detectant en l'organització de la

vida familiar, encara és habitual que les dones s'ocupin de l'àmbit domèstic mentre que la mobilitat a les ciutats ha estat concebuda per resoldre els trajectes casa-feina i oblida altres tipus de connexions entre residència, equipaments, oci...¹ Les dones queden relegades a l'àmbit privat si no poden desplaçar-se amb facilitat i economia de temps. Davant d'aquest gran repete, la norma el que ha fet és preveure la necessitat que en la planificació de polítiques concretes es tinguin en compte les diverses necessitats i expectatives del conjunt de la ciutadania, així com la perspectiva de gènere per valorar aspectes i condicionaments específics que afecten de manera diferent dones i homes. Aquesta és la solució aportada en l'àmbit dels equipaments comercials (el Decret llei 1/2009, del 22 de desembre, d'ordenació dels equipaments comercials —article 4.1.c— ho qualifica

de principi rector); mentre que la Llei 9/2003, de 13 de juny, de la mobilitat, considera que un dels objectius que han de satisfer les polítiques de mobilitat que s'apliquin a Catalunya és integrar les polítiques de desenvolupament urbà i econòmic i les polítiques de mobilitat de manera que es minimitzin els desplaçaments habituals i es garanteixi l'accessibilitat als centres de treball, a les residències i als punts d'interès cultural, social, sanitari, formatiu o lúdic (article 3 a). Certament, la crítica immediata que cal fer —com en molts altres àmbits i en altres normes— és que ens trobem davant de principis rectors o objectius amb el que això comporta de dificultat d'exigir el seu compliment per part de la ciutadania i, en concret, per part del col·lectiu dones. De totes maneres, és un primer pas i el sol fet que normes amb rang de llei facin aquesta previsió significa reconèixer que les necessitats i sabers de les dones s'han d'incorporar a tota actuació pública.

Les dones estem lligades al concepte família i durant aquests darrers deu anys de l'espai a Ca la Dona hem pogut presenciar com els models familiars han canviat des del model tradi-

onal de família basat en el matrimoni i el repartiment de càrregues per raó del sexe, a models diversos que, potser, tenen com a element comú el voler ser un nucli de convivència basat en relacions paritàries i un espai per a desenvolupar-se. Però la família, doctrinalment parlant, segueix caracteritzant-se per ser l'eix central on les filles i fills se socialitzen i s'eduquen. En l'àmbit de les famílies, la norma més destacable d'aquesta dècada ha estat, sens dubte, la Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies. Aquesta llei s'emmarca en el que s'anomenen polítiques familiars enteses com aquelles mesures destinades a unitats familiars que tenen filles o fills menors a càrrec i que tenen per objecte millorar les condicions de vida o el benestar dels nens i de les nenes o de les famílies en què viuen. Aquesta definició serveix per distingir les polítiques familiars d'altres modalitats de polítiques públiques, d'altres polítiques socials que també tenen com a objectiu intervenir en aspectes de la societat però l'objectiu de les quals no són les llars amb filles i fills a càrrec sinó aquelles que presenten altres característiques.² L'article 2 de la Llei destaca perquè considera que són destinataris de

les mesures de suport a les famílies als membres d'una família monoparental. De la mateixa manera, la disposició addicional tercera de la Llei estableix que en el desplegament reglamentari d'aquesta Llei, el Govern ha de tenir en compte el problema específic de les famílies monoparentals i de les famílies nombroses, per tal de fer efectiu el principi d'igualtat establert en l'Estatut. El reconeixement de les famílies monoparentals com a categoria específica de família que cal tenir present és, sens dubte, un avenç cabdal en la regulació catalana. I és un avenç cabdal perquè no podem oblidar que la regulació de la família per part del dret sempre estarà carregada d'una determinada ideologia social. I perquè la funció del dret (a través del poder legislatiu) ha de ser, sigui quina sigui la ideologia imperant, reflectir a les normes els valors que configuren la societat.³

Amb la regulació de les famílies monoparentals, es recull un tipus de convivència familiar cada vegada més visible estadísticament però també quotidianament⁴ a Catalunya. Un model familiar, però, que tampoc respon a un mateix model social, econòmic, instructiu, etc. I, per

tant, tampoc pot ser objecte de polítiques idèntiques.⁵ La Llei 18/2003, tanmateix, no acaba de donar una definició precisa de què cal entendre per família monoparental (més enllà del que estableix l'article 2) i ha calgut esperar fins al Decret 151/2009, de 29 de setembre, de desplegament de la Llei, per poder disposar, per primera vegada a Catalunya, d'una definició del què són les famílies monoparentals. Aquest reconeixement de les famílies monoparentals el veiem, a tall d'exemple, en el fet que els i les estudiants membres de famílies monoparentals tinguin dret a l'exempció del preu del servei acadèmic que permet obtenir un títol universitari (Decret 98/2010, de 20 de juliol), o en els beneficis per a les famílies monoparentals en el preu del transport públic de viatgers per carretera i per ferrocarril (Decret 139/2010, d'11 d'octubre).

Una aproximació a la producció legislativa d'aquests darrers deu anys no pot acabar sense fer menció del que ha de ser la norma capçalera del nostre ordenament jurídic autonòmic. Ens referim a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, aprovat mitjançant la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol.

La importància de l'Estatut de Catalunya rau en el fet que, per primera vegada, les dones apareixem com a subjectes de dret en una norma del rang més elevat. Recordem, en aquest sentit, que a l'Estatut d'Autonomia de 1976 únicament apareixia el terme dona per designar que la Generalitat de Catalunya tenia competència exclusiva sobre la *promoció de la dona* (article 9.27). En canvi, en el cas de l'Estatut de 2006, ja el títol preliminar incorpora el valor de l'equitat de gènere com un valor que els poders públics catalans han de promoure. A més, l'Estatut contempla les dones en dos eixos diferents però complementaris: d'una banda, per garantir els drets de les dones i la igualtat d'oportunitats entre dones i homes; i, d'altra banda, per garantir que la perspectiva de gènere impul-

si les polítiques públiques catalanes. Com a dret, el títol I de l'Estatut inclou el dret de les dones al «lliure desenvolupament de la seva personalitat i capacitat personal, a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i tot tipus de discriminació, i a participar en condicions d'igualtat d'oportunitats amb els homes en tots els àmbits públics i privats» (article 19). Tanmateix, la sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, si bé no li nega la qualificació de dret, precisa que és un dret que el legislador autonòmic ha de fer realitat mitjançant una llei. Es podran, per tant, reclamar tant davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya com davant el Consell de Garanties Estatutàries i la Sindicatura de Greuges (articles 38, 76 i 78), això sí, pel

que fa al primer, sempre de conformitat amb la normativa de procediment vigent que, pel que es dedueix de la sentència del TC, haurà de ser normativa estatal.

Com a principi rector, la perspectiva de gènere s'erigeix com un principi adreçat als poders públics perquè garanteixin la transversalitat en la incorporació de la perspectiva de gènere i de les dones en totes les polítiques públiques (article 41). El Tribunal Constitucional afirma la constitucionalitat de l'apartat 5 d'aquest article 41, sense perjudici de la possibilitat d'impugnar, si fos el cas, l'eventual adopció de polítiques públiques que poguessin ser contràries al dret a la vida.

En darrer lloc, correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de polítiques de gènere, la qual cosa significa una intervenció del poder legislador autonòmic sense submissió a cap base estatal. La tècnica utilitzada ha estat delimitar de manera detallada l'abast de les funcions i de les matèries que són objecte d'aquesta competència mitjançant la clàusula de salvaguarda «inclou en tot cas», per tal d'evitar ingerències de l'Estat en aquestes submatèries.

¹ Bofill de Levi, A.: «Planejament urbanístic, espais urbans i espais interiors des de la perspectiva de les dones», *Quaderns de l'Institut*, número 6, Generalitat de Catalunya, 2005, p. 42.

² Flaquer, Ll.: «La familia como elemento de construcción social», *Libro de Ponencias, La familia en la sociedad del siglo XXI*, febrer 2003, p. 199.

³ Roca i Trias, E.: *Públic i privat en el dret de família a Catalunya*, Lliçó acadèmica llegida a l'acte solemne i conjunt d'inauguració del curs 2003-2004 de les Acadèmies catalanes, el dia 7 d'octubre de 2003, p. 39.

⁴ Varis: *Les famílies monoparentals a Catalunya: perfils, necessitats i percepcions*, coordinat per Almeda, E., Col·lecció Informe, Generalitat de Catalunya, maig 2004, p. 131.

⁵ Almeda, op. cit., p. 132.

MARTA ARGÜEO
IMATGE: MAI C. ALVAREZ

evolució dels canvis en a llei a nivell penal

En l'àmbit estrictament penal s'han aprovat nombroses lleis tant en l'àmbit estatal com a Catalunya amb les que s'intenta acabar amb la xacra del que s'entén com a violència envers la dona.

Podem citar per exemple, la Llei orgànica 3 / 1989 de 21 de juny que ja tipifica de forma expressa el que es la violència habitual en l'àmbit familiar, i la diferència d'allò que fins a les hores s'entenia com a lesions, sense valorar si aquestes es produïen dins l'àmbit familiar o no.

També destacarem la Llei Orgànica 14/1999, de 9 de juny, de modificació del Codi Penal de 1995, en matèria de protecció a les víctimes de maltractament i de la Llei de Enjudiciament Criminal:

"El Pla de acció contra la violència domèstica, aprovat per Acord del

Consell de Ministres de 30 de abril de 1998, incloïa, entre les seves mesures, accions legislatives encaminades a la modificació del Codi Penal i de la Llei d'enjudiciament criminal per a aconseguir l'eradicació de les conductes delictives de maltractaments, i alhora atorgar una major i millor protecció a les víctimes de conductes tan deplorables"

Algunes d'aquestes mesures innovadores són la inclusió com a pena accessòria d'alguns delictes la prohibició d'aproximació i comunicació amb la víctima, o la tipificació com delicte específic de la violència psíquica habitual.

Es a dir, des que varen sortir a llum publica els nombrosos casos de violència masclista a finals dels anys 80 es va començar a entendre per part de la societat, que excedia ja

de l'àmbit privat de la vida de les persones, i que calia anar legislant poc a poc.

Però no obstant totes les lleis existents, farem menció a les tres darreres lleis per la seva importància:

1.- Llei d'àmbit estatal : Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de Gènere:

EXPOSICIÓ DE MOTIUS: La Llei estableix mesures de sensibilització i intervenció en l'àmbit educatiu. Dona suport a les víctimes mitjançant el reconeixement de drets com el de la informació l'assistència jurídica gratuïta, i de protecció social suport econòmic.

Article 1. *Objecte de la Llei.*

1. "Aquesta Llei té com objecte actuar contra la violència que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes per part dels que són o han estat els seus conjugues o dels qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions semblants d'afectivitat, fins i tot sense conviure-hi"

2.- Llei a nivell autonòmic: LLEI 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.

PREÀMBUL La Llei utilitza l'expressió violència masclista perquè el masclisme és el concepte que de forma més general defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones.(...) La violència contra les dones és l'expressió més greu i devastadora d'aquesta cultura, que no només destrueix vides, sinó que impedeix el desenvolupament dels drets, la igualtat d'oportunitats i les llibertats de les dones.

Article 1. Objecte de la Llei

1. "Aquesta llei té per objecte l'eradicació de la violència masclista i la remoció de les estructures socials i dels estereotips culturals que la perpetuen, amb la finalitat que es reconegui i es garanteixi plenament el dret inalienable de totes les dones a desenvolupar la pròpia vida sense cap de les formes i dels àmbits en què aquesta violència es pot manifestar."

3.- Llei a nivell estatal: Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'orde de protecció de les víctimes de la violència domèstica. Aquesta llei busca la protecció im-

mediata de la víctima per tal de facilitar el distanciament entre la víctima i l'agressor un cop s'ha denunciat:

"1. el jutge d'instrucció dictarà ordre de protecció per a les víctimes de violència domèstica e els casos en que hi hagi indicis fonamentals d'haver comès un delicte o falta contra la vida, integritat física o moral, llibertat sexual, llibertat o seguretat d'alguna de les persones esmentades a l'article 153 del Codi Penal i en resulti una situació objectiva de risc per a la víctima que requereixi l'adopció d'alguna de les mesures de protecció regulades en aquest article".

Es a dir, s'hi busca una solució immediata per a les dones que es trobin en aquesta situació. Però a l'hora d'aplicar-la no hi ha unanimitat i molts agents qüestionen la constitucionalitat d'aquestes lleis, així que moltes d'elles han estat objecte de recurs davant el Tribunal Constitucional. Per exemple la Sentència del Tribunal Constitucional 59 / 2008, de 14 de maig:

"La Llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere té com a finalitat principal protegir la dona en un àmbit en què el legislador aprecia que

els seus béns bàsics (vida, integritat física i salut) i que la seva llibertat i dignitat mateixa no estan protegides suficientment".

En resum, creiem que les transcripcions d'alguns d'aquests articles de les lleis així com la pròpia Sentència esmentada resumeixen de forma clara l'esperit i la voluntat que es pretén aconseguir i que no es altre que l'eradicació d'aquestes situacions de violència del tipus que sigui envers les dones enteses no ja coma situació d'una agressió objectiva a qualsevol dona en l'àmbit de la parella, sinó per eradicar del tot aquestes situacions que son segons la jurisprudència " el símbol més brutal de la desigualtat que hi ha en la nostra societat , dirigida envers les dones pel sol fet de ser-ho.(...) Aquestes agressions constitueixen un dels atacs més flagrants als drets fonamentals com la llibertat, la igualtat, la vida i la seguretat i la no discriminació proclamades a la constitució".

Creiem doncs que l'objectiu de tota la legislació es eradicar aquesta violència que no es més que un símbol de la perpetuïtat de la societat patriarcal arrelada i consentida fins ara, i donar suport jurídic a totes les dones que es trobin immerses en aquest cercle de violència.

FLORA ÀLVAREZ

cap a la igualtat entre homes i dones en el món laboral

Introducció. L'article 14 de la Constitució espanyola proclama el dret a la igualtat i a la no discriminació per raons de sexe. D'altra banda, l'article 9.2 imposa l'obligació dels poders públics de promoure les condicions perquè la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguin reals i efectives.

La igualtat entre dones i homes és un principi jurídic universal reconegut en diversos textos internacionals sobre drets humans entre els quals destaca la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona, aprovada per l'Assemblea General de Nacions Unides el mes de desembre de 1979 i ratificada per l'Estat espanyol l'any 1983. Cal també esmentar els avenços introduïts per conferències mundials monogràfiques com ara la de Nairobi de 1985 i la de Beijing de 1995.

La igualtat és, al mateix temps, un principi fonamental a la Unió Europea. Des de l'entrada en vigor del Tractat d'Amsterdam, l'1 de maig de 1999, la igualtat entre dones i homes i l'eliminació de les desigualtats entre les unes i els altres són un objectiu que cal integrar en totes les polítiques i accions de la Unió i dels seus membres. És així com va néixer, a l'empara de l'antic article 111 del Tractat de Roma, la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març de 2007, per a la igualtat efectiva entre dones i homes.

En particular aquesta Llei incorpora a l'ordenança espanyola dues directrius en matèria d'igualtat de tracte, la 2002/73/CE, de reforma de la Directiva 76/207/CEE, que fa referència a l'aplicació del principi d'igualtat de tracte entre homes i dones pel que fa a l'accés al treball, a la formació i a la promoció professionals, i a les condicions de treball; i la Directiva 2004/113/CE sobre l'aplicació del principi d'igualtat de tracte entre homes i dones en l'accés de béns i serveis i del seu subministrament.

El reconeixement ple d'igualtat davant la Llei, tot i que és un pas decisiu, ha resultat insuficient. La violència de gènere, la discriminació salarial, la discriminació en les pensions de viduitat, les majors taxes d'atur entre les dones, l'escassa presència encara a hores d'ara en els llocs de responsabilitat política, social, cultural i econòmica o els problemes de conciliació entre la vida personal, laboral i familiar mostren com la igualtat plena, efectiva, entre dones i homes, és encara una feina pendent que exigeix de noves eines jurídiques.

Mitjançant una sèrie de previsions, a la Llei per a la igualtat efectiva de dones i homes es reconeix el dret a la conciliació de la vida personal, familiar i laboral i s'hi fomenta una coresponsabilitat major entre dones i homes en l'assumpció d'obligacions familiars.

Aquesta Llei per a la igualtat, pretén promoure l'adopció de mesures concretes a favor de la igualtat a les empreses, situant-les dins el marc de la negociació col·lectiva perquè siguin les parts, de manera lliure i responsable, les que n'acordin el contingut. Dins el mateix àmbit laboral, però amb característiques pròpies, a la Llei s'assenyalen mesures específiques sobre els processos de selecció i per a la provisió de llocs de treball en el si de l'Administració General de l'Estat i la projecció de la igualtat s'estén a les Forces i els Cossos de Seguretat i a les Forces Armades.

La igualtat d'homes i dones en el camp laboral i la resposta empresarial és un tema llarg per tractar i per això ara abordarem només al detall el tema de l'embaràs i la maternitat.

L'objectiu és assegurar que aquesta circumstància no signifiqui un obstacle per a l'accés o la permanència de la dona en el món laboral, amb la qual cosa qualsevol actuació o decisió empresarial peyorativa per motiu de l'embaràs o la maternitat és considerada com a discriminació de sexe. Per qualsevol discriminació que pateixi la treballadora, en aquest sentit, l'empresa en serà sancionada amb la nul·litat de l'acte.

Si una empresa acomiada la treballadora per motiu de la seva situació d'embaràs, l'acomiadament serà declarat nul, i suposa una vulneració evident del dret a la no discriminació per raons de sexe de les dones treballadores com a conseqüència de l'acomiadament durant el període d'embaràs.

La prohibició de discriminació per motiu de sexe es justifica per la voluntat d'acabar amb la històrica situació d'inferioritat, a la vida social i jurídica, de la dona, és per això que el Tribunal Constitucional ha qualificat la conducta discriminatòria pel resultat peyoratiu per a la dona que la pateix.

Amb això el Tribunal Constitucional ha assenyalat diverses vegades, per aprovar les exigències de l'article 14 de la Constitució espanyola, que és necessari establir un ordre per fer efectiva la igualtat de les dones en el mercat laboral, hi precisa que cal atendre circumstàncies com ara la situació de les dones amb dret a la maternitat i lactància quan es tracta de compensar els desavantatges reals que, per a conservar la seva feina, la dona ha de suportar a diferència de l'home.

De fet, el risc de pèrdua de feina com a conseqüència de la maternitat de les dones treballadores constitueix el problema més important, juntament a la desigualtat retributiva, amb què s'enfronta l'efectivitat del principi de no discriminació per raó de sexe en l'àmbit de les relacions laborals, de la transcendència i gravetat d'aquest problema en reten compte les dades de les estadístiques (amb relació al nombre de dones que es veuen obligades a deixar la seva feina per aquest motiu a diferència dels homes) i fins i tot, la mateixa reiteració amb què la jurisprudència del Tribunal Cons-

titucional ha hagut d'abordar problemes d'aquesta índole i on ha hagut de declarar que un acomiadament a causa d'un embaràs de la treballadora ha de ser considerat nul, ja que és un fet discriminatori, atès que l'Estatut dels Treballadors estableix que han de ser nuls els acomiadaments que tinguin per mòbil alguna de les causes de discriminació prohibides a la Constitució espanyola o a la Llei, o que es produïssin amb violació de drets fonamentals i llibertats públiques del treballador.

Davant un suposat acomiadament disciplinari que encobris com a mòbil la situació d'embaràs de la dona i malgrat el reconeixement de la improcedència d'aquest per part de l'empresari, se'l podrà qualificar de nul i, per tant, no hi ha causa real d'acomiadament.

Cada vegada més la dona reclama davant la jurisdicció laboral qualsevol tipus de discriminació patida a la feina i, sobretot, en situació d'embaràs i maternitat, però les conseqüències finals són la pèrdua de treball que es compensa amb una indemnització addicional per danys i perjudicis que es

deriven de l'extinció involuntària del treball. Aquesta compensació econòmica és compatible amb la indemnització màxima establerta per als acomiadaments improcedents.

Per acabar, assenyalaré ara els diversos supòsits en què la Llei de procediment laboral estableix la declaració de nul·litat de l'acomiadament:

a) El de les treballadores durant el període de suspensió del contracte de treball per maternitat, risc durant l'embaràs, adopció o acollida al qual fa referència l'Estatut del Treballadors en l'article 45, apartat 1.

b) El de les treballadores embarassades des de la data d'inici de l'embaràs fins al començament del període de suspensió del contracte al que fa referència l'Estatut dels Treballadors, o que n'estiguin gaudint, o hagin sol·licitat l'excedència.

la doble violència contra les dones migrades

Des de 1998, un grup d'advocades de l'associació Dones Juristes ens trobem amb Tamaia a l'Espai pels Drets de les dones. Es tracta d'un espai de trobada i de relació. Som un grup obert on progressivament s'incorporen dones que volen reflexionar i afegir-se a la lluita per la no-violència contra les dones.

De l'experiència i la reflexió conjunta vam veure que la igualtat formal no suposa una igualtat real. La nostra societat patriarcal encara provoca moltes desigualtats que afecten negativament les dones. Malauradament dia rere dia constatem la falta de recursos i les mancances que pateixen les dones en la nostra societat.

No hi deixem tampoc d'atendre les dones que ens arriben d'altres països, dones que hi vénen per diferents circumstàncies i amb alguns problemes afegits al fet de ser dones. Són dones que pateixen doblement la violència de la nostra societat patriarcal: d'una banda, pel fet de ser dones, i de l'altra, pel fet de ser migrades.

Aquestes dones es veuen obligades a seguir les directives que les nostres lleis els imposen a fi i efecte de poder obtenir la documentació. Això provoca que no puguin desenvolupar al nostre país la seva voluntat o opció de vida, han de vendre el seu treball,

en alguns casos en condicions gairebé d'esclavitud. Les normes d'estrangeria són molt estrictes i deixen poc marge d'actuació.

La falta de documentació, el temor a l'expulsió, el desconeixement dels seus drets i la necessitat de treballar moltes hores per poder subsistir són, entre altres, factors que col·loquen aquestes dones en una situació de dependència i, en conseqüència, les aboquen a un estatus de dones sense drets.

L'explotació social de les dones migrades, la falta de drets laborals i de drets fonamentals, amb la imposició de condicions inhumanes els fa molt difícil la integració i la participació en la societat, no per falta de voluntat, sinó per falta de temps. L'evidència i la naturalitat amb què això passa ens qüestiona la voluntat de l'Estat social i de dret de vetllar per les condicions i els drets d'aquestes persones.

La dona migrada cada vegada veu els seus drets més retallats. Les successives reformes de la «lleï sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social» (LOES) han anat minvant els pocs drets que tenien. És una llei que regula en masculí, ignorant les experiències de les dones en el fenomen migratori. A l'última reforma s'estableix que una dona en

situació administrativa irregular no pot anar a una comissaria a denunciar cap vulneració dels seus drets, ni tan sols pot denunciar la violència infrin-gida per la seva parella, sense que automàticament se li iniciï un procedi-ment d'expulsió.

Les contínues modificacions de les lleis, provoquen una incertesa constant en el peregrinatge per aconseguir regularitzar la situació administrativa. Això produeix un sentiment de desesperació i frustració en les dones i una visió de la societat que entenen que no els dona suport, ja que s'han endurit notablement les sancions a les persones o associacions que les volen ajudar.

A l'espai vénen dones molt diferents, amb situacions ben diferenciades: dones amb molts estudis, amb moltes iniciatives, dones amb molts projectes de vida que els han de deixar de banda per a un altre moment, ja que arribar a obtenir tots els drets és una feina llarga i feixuga i mantenir-los sense perdre'ls, després del primer any, n'és una altra perquè els documents s'han de renovar amb les condicions que la llei imposa. Però tot i així, la majoria de les que aconsegueixen regularitzar la seva situació i obtenen la documentació necessària, sovint no poden ni votar.

ENCARNA BODELÓN

els espais de construcció de drets

L'Espai dels Drets no està sol. Hi ha molts «espais» en els moviments feministes, moltes dones que pensem que no podem reflexionar sobre els nostres coneixements jurídics, de drets, sense entrar en un diàleg que pugui incloure les dones.

Com podríem haver abordat la tasca de fer una reflexió feminista del dret sense la pràctica dels drets? Com podríem entendre les limitacions que imposa una societat patriarcal sobre els drets de les dones només des de la nostra reflexió, sense impulsar un espai de presència feminista jurídica? Les dones feministes juristes hem de construir el dret femení des de la relació amb les dones, convertint els drets en un nou material ple de relacions, de suport feminista. Els meus drets, com a dona, no tenen fonament només en un text jurídic, sinó sobretot perquè sé que moltes altres dones confien, comparteixen la meua vida i els meus desitjos de llibertat, d'igualtat complexa, de solidaritat/sonoritat, de vincles i d'autonomia.

En els últims anys companyes d'altres països han desenvolupat moltes iniciatives amb objectius molt semblants als nostres. No és una coincidència, és una necessitat sentida en molts llocs: partir de nosaltres mateixes, de les dones, per construir una societat més justa.

Una altra manera de reflexionar sobre aquests anys de treball en l'Espai dels Drets és conèixer altres iniciatives feministes, descobrir que malgrat les distàncies i les diferents realitats, la forma d'apropar-se als drets de les dones, de lluitar contra les violències masclistes, de pensar els drets de les dones és molt semblant. A continuació us presentem dues associacions, una italiana i una altra francesa, que considerem que són un bon mirall on trobar altres «espais dels drets».

els espais de construcció de drets

pràctiques de les dones i polítiques locals¹

¹ Per raons d'espai aquest és un resum de l'article «Pratiche delle donne e politiche locali», Roma 23 novembre 2006, Giornata parlamentare contro la violenza alle donne

L'associació Le Onde Onlus va constituir-se l'any 1997 a Palerm, a partir de l'experiència de la Unió de Dones Italianes. El seu objectiu és el de produir accions de sistema i iniciatives específiques contra la violència envers les dones i els infants en qualsevol forma i en qualsevol lloc que es produeixi.

El principi fonamental afirma una pràctica de relació entre dones i un context de professionalitat i de serveis dirigits a prevenir i contrastar un fenomen que fa referència íntimament a les relacions entre els sexes i les comunitats socials. Els punts individuals han estat: el pensament i les pràctiques de la diferència sexual; la conceptualització feminista de la violència; l'elecció i l'adquisició de pràctiques madurades per part de grups de dones o d'investigadores i teòriques de

diferents disciplines, a nivell nacional i internacional, per posar en marxa serveis i activitats de recerca, formació, desenvolupament de xarxes, promoció de polítiques locals; la consciència d'haver d'implicar les administracions públiques i privades que «normalment» atenen dones que pateixen violència, sovint sense cap preparació o protocol d'intervenció específic, és a dir, les diferents agències locals de seguretat, socials, sanitàries, de formació.

El concepte de violència envers les dones que hem assumit com a base del nostre treball té a veure amb les relacions i el conflicte entre sexes i l'escenari social sobre el qual s'estructuren. Els conceptes i els espais de públic i privat es creuen en la violència de gènere, en un simbòlic que troba les arrels als cossos, a la sensu-

alitat, a l'amor i a les seves categories de representació social, a les dinàmiques de poder entre els sexes. Es refereix a les relacions sexuals a la nostra societat i la seva codificació a través d'estereotips, representacions i convencions socials que ens porten altre cop a l'estructura simbòlica patriarcal de les relacions entre els sexes. La violència envers les dones és estructural respecte a aquella configuració social de les relacions entre els sexes, basada en el poder i la possessió, i en són un exemple explícit algunes normes legals que a Itàlia van permetre fins a finals dels anys seixanta «corregir» la pròpia dona si no respecta les «regles» o comprometre casaments per tal de reparar una violació.

Les pràctiques desenvolupades per la nostra entitat se situen en aquest horitzó teòric, es mouen

ertat

en aquest context de les dones/professionals que l'han desenvolupat, es refereixen a una metodologia que passa de privilegiar la resposta a les necessitats (típica dels serveis públics) a una altra basada en la construcció compartida d'un nou projecte de vida. [...] El focus de la intervenció té una doble entrada: el treball amb la dona i el treball amb els operadors i operadores; i a la vegada genera una doble sortida: un recorregut més simple i eficaç per a la dona i per als fills i la implicació dels actors que treballen a nivell local.

Aquest és el primer nivell d'acció: la dona concreta, sola o amb els fills, i el seu projecte de canvi; qui realitza l'acolliment i les persones que treballen a les agències implicades. És la pràctica de l'acolliment i de la integració de les diferents competències i agències la que determina l'oportunitat de construir recorreguts des d'una òptica de reconeixement del «drèt a tenir una vida lliure de la violència».

El segon nivell d'acció fa referència, en canvi, a la programació i actuació de les intervencions entre els subjectes implicats en el projecte individual, però com a ens, no com a operadors individuals —nusos d'una xarxa que es basa en les relacions personals. És la pràctica de treball en xarxa, la que porta a un procés de disseny de projecte, compartida per ens i agències territorials a partir d'una visió comuna sobre «el problema que cal afrontar». Hem après que l'activació d'una xarxa antiviolença permet obtenir resultats en dos nivells: d'una banda posa en marxa una forma de col·laboració entre els centres i els serveis del territori que ha d'intervenir en el suport de dones víctimes de violència i els seus fills i filles, a fi i efecte de ser un important recurs i per crear un front compacte contra el fenomen; d'una altra banda, la cooperació entre les agències és font d'iniciatives de prevenció i de contrast sobre el fenomen de la violència de gènere.

El tercer nivell d'acció fa referència a la promoció de polítiques actives contra la violència, per actives s'entén la programació d'accions i mesures en què situar els serveis i projectes, en un marc d'intervenció regional, adequadament finançades i supervisades, en un procés de compartir, d'intercanvi i de conflicte entre l'ens local i l'organisme concret (en el nostre cas, les ONG de dones especialitzades en el tema). És la pràctica de l'afirmació i reconeixement d'autoritat a nivell interorganitzatiu i a nivell de l'escena pública de construcció de les polítiques i de les mesures d'intervenció social, sanitàries, educatives, d'inclusió, de protecció.

Les associacions de les dones estan preparades i desitgen interactuar. Esperem que se'ns comprometin en un recorregut comú que no busqui atendre l'urgència, sinó la construcció del canvi, amb els temps i les maneres que siguin necessaris, però també amb l'eficàcia que caracteritza els processos de canvi reals.

els espais de construcció de drets

coneixem l'apiaf, associació feminista de toulouse, que aviat farà 30 anys

L'APIAF² (*Association Promotion Initiatives Autonomes des Femmes*) Associació de Promoció d'Iniciatives Autònomes de les Dones) és una associació feminista d'escolta, d'informació i d'orientació de les dones «en dificultat», en especial de les dones que han viscut violència masclista en la parella. L'associació té la seu a Tolosa de Llenguadoc, i es va crear el 1981, és a dir, que l'any vinent l'Apiaf celebrarà 30 anys!³

L'Apiaf no funciona jeràrquicament, totes les decisions són preses de manera col·lectiva. Treballen per a la inserció laboral de les dones i l'acompanyament i acollida d'urgència de les dones que pateixen violència masclista.

L'Apiaf és el resultat de les accions del moviment feminista contra la violència masclista, violència mai anomenada, ocultada i negada fins que el moviment de dones va començar a denunciar-la, i a crear-hi tota mena d'estructures al voltant (cases d'acollida, línies de telèfon d'urgència, serveis d'assessoria jurídica, psi-

cològica, teràpies de grup, etc.) per a posar-hi fi.

L'Apiaf acull cada any unes mil dones (i unes 1200 criatures) i disposa d'una cinquantena de places d'acollida. Les associacions que a França lluiten contra totes les violències envers les dones, i en especial la violència en el si de la parella, es van federar el 1987 en la *Fédération Nationale Solidarité Femmes*⁴ (FNSF), de la qual l'Apiaf forma part activa.

Un dels materials disponibles elaborats per l'Apiaf és l'eina pedagògica en format documental, dirigida per Maité Debats i Carol Prestat, resultat d'un projecte europeu (França-Espanya-Alemanya-Bulgària), titulat *Prends garde à toi!* (Cuida't!). *Prends garde à toi!* incideix molt especialment en les maneres com les dones segueixen patint violència

després de la separació, i com la justícia francesa no la reconeix. A través de la custòdia compartida dels fills/es, els pares violents continuen exercint violència contra les mares. Els jutjats de família no atenen aquestes dones, ja que entenen la violència senzillament com a «conflicte conjugal», i consideren que les dones són coresponsables d'aquests «conflictes» i arriben fins i tot a retirar-los la custòdia dels fills/es per tal d'igualar els drets dels pares amb els de les mares. El problema de la separació dels aspectes civils (separació/divorci, guàrdia i custòdia dels menors, drets de visita, etc.) dels aspectes penals (violència, mesures de protecció, condemna, etc.) és una gran preocupació i el combat de les nostres companyes tolosanes. Un carreró sense sortida al qual el documental intenta de donar resposta.

² Contacte: apiaf@wanadoo.fr. L'Apiaf té la seu al 31, carrer de l'Étoile, 31000 Tolosa de Llenguadoc. ³ Per conèixer virtualment les nostres companyes de l'Apiaf, podeu veure un vídeo on expliquen la seva història activista: <http://teledébout.org/index.php?page=apiaf>. ⁴ Vegeu <http://www.solidaritefemmes.org/index.php>. ⁵ Vegeu els interessants resums del documental a la pàgina <http://inventeursdelectures.over-blog.com/article-33141694.html>. El documental està disponible subtitulat al castellà.

No ets sòcia de Ca la Dona però vols rebre la nostra publicació feminista?
Doncs... subscriu-te! Per només 9€ l'any, t'enviem els 5 números anuals que t'arribaran allà on ets digna.
I si ja ets sòcia... per cada nova subscripció que aconseguixis, un regal sorpresa!

NOM	COGNOMS	
ADREÇA	POBLACIÓ	
CP	CORREU - E	
TELÈFON	WEB	
Prego que acceptin a càrrec del meu compte els rebuts presentats per Ca la Dona, fins que rebin cap ordre meua en sentit contrari.		
ENTITAT	OFICINA	DC
		NÚMERO DE COMpte
Signatura		
d de		

Les dades de caràcter personal que es recullen aquí són tractades de conformitat amb la llei orgànica de protecció de dades, i amb la normativa concordant.
Són necessàries per a gestionar el flux de subscriptores i ens permetran fer-vos arribar nòmies i ocasionalment altres que considerem especialment rellevants. De conformitat amb la llei, pots exercir el dret de accés, de rectificació i de cancel·lació o d'oposició dirigint un escrit a Ca la Dona.

**el somni continua... no t'adormis,
fes-te'n sòcia!**

C/ CASP, 38, PRAL - 08010 BARCELONA.

TELÈFON: 934 127 161

FAX: 934 123 996

CALADONA@CALADONA.ORG

WWW.CALADONA.ORG

HORARI DE SECRETARIA:

DILLUNS, DIMARTS, DIMECRES, DIJOUS

DE 10.00 A 14.00 H DE 16.00 A 20.00 H

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació
Secretaria de Mitjans de Comunicació

Generalitat de Catalunya
Institut Català
de les Dones